

Старе теме с новим именима

је Вјенцеслава Рихтера из шездесетих година прошлог века.

У јакој међународној конкуренцији победио је британски биро *Amanda Levit Architects* из Лондона. Аманда Левит је била у Београду, и то не први пут: „На врло сте важном стратешком месту, на еквидистанци између Истанбула и Беча, код вас се сусрећу Исток и Запад и у различитим деловима Београда видим утицаје та два града у архитектури. Осећа се то и у храни... И све је то јако занимљиво.“ Одржала је и неколико јавних предавања. Кажу да су пројекти у разради. За сада, изгледа, да ће Београдска филхармонија заиста доћи на Нови Београд.

Објављено је и неколико добрих књига о архитектури. Владана Путник Прица истраживала је становање у Београду између два светска рата. *Стамбена архитектура Београда 1918–1941* говори и о фрапантној сличности с данашњим временом, а много тога што се односи на оно доба применљиво је и данас. У сличном духу чита се и књига Данка Селинкића – *Павиљон Србија у Риму 1911. Модернизам, архитектура и рана идеја југословенства*.

Обе књиге су драгоцене, не само за будуће истраживаче, јер не говоре само о историји архитектуре – у њима се ишчитава социолошки и политички контекст тадашњег друштва, као и проблеми који су готово идентични с данашњим. И некако никад ништа не научимо.

Прошле године добили смо и планетарно познату архитектуру. Констрактин евровизијски троминутни метафорички перформанс о здрављу узбукао је светску музичку и културну сцену. Писани су текстови, тумачен је и анализиран на све могуће начине, а пред сам крај године стигла је и информација да је Констракта добила награду за најбољи текст песме *In corpore sano* на прошлогодњој Евровизији.

Ништа нам добро не обећавају у 2023. Али, како бисмо свако ујутро устајали ако не оставимо бар мало места за наду да се ипак нешто добро може десити. Па и нашим градовима.

Увек сам радила „на два колосека“, један је био документаристички, а други исповедачки, емотивни, у којем сам често тежила крајњој апстракцији. Та врста анимације код нас је доста ретка, преовладава нарративни филм, каже Вера Влајић

ИНТЕРВЈУ

Александра Мијалковић

Да би се направио кратки анимиран филм од пет до седам минута, са стандардне 24 сличице у секунди, у просеку је потребно око две године. Вера Влајић, која се овим послом бави већ пола века, каже да је у тих много деценија живота и рада стало мало „филмских минута“, а и они су, нажалост, углавном остали непознати широј публици, практично невидљиви, осим кад се појаве на фестивалима.

Од педесетак наслова у дугој и успешној каријери Vere Влајић, међутим, многи су освојили фестивалске награде и ипак доспели до гледала-

на колико су карикатуре из тридесетих година прошлог века и данас актуелне, имамо „старе теме с новим именима“.

С ким сте сарађивали на овом пројекту?

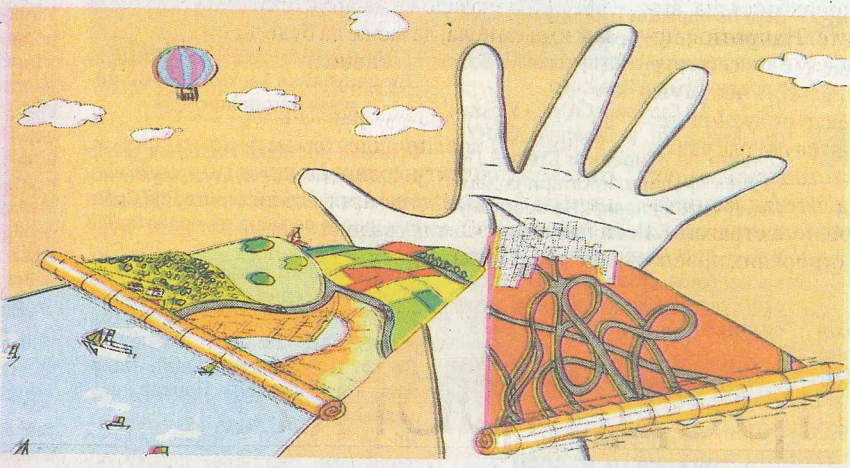
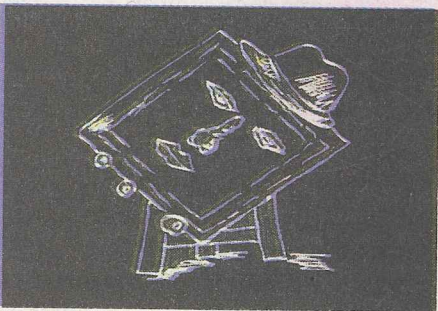
Ја сам редитељ, сценариста и главни пртач филма *Авантиуре карикајуре*. Цртеж је заснован на оригиналним карикатурама, које су основ за нарратив филма. Мирослав Љ. Јелић је главни аниматор и дизајнер ликовних решења, аниматор је Милош Живков, монтажерка Јелена Ђокић, онлајн монтажу је радио Ненад Поповић, за музику је био задужен Александар Сребрић, сарадник на сценарију је Радивоје Лале Бојичић, а продуцент је Андреј Јаневски, у име продуцентске куће „Муви драм“, која је настала 2007. као наследница Радионице за анимирани филм РАФ-А2. Ту радионицу сам покренула 1992. године при Институту за филм, кроз њу је прошло више од две стотине полазника, многи су данас истакнути аутори, тиме се веома поносим.

Иако у биографији наводите да сте „сценариста, пртач, аниматор и филмски редитељ“, заправо имате диплому из сасвим друге струке? Студирала сам историју уметности на Филозофском факултету у Београду, што није баш толико далеко од онога чиме сам се касније бавила. Одувек су ме привлачиле илустрације и филм, као дете сам обојавала књиге с много слика и цртежа, па сам једва дочекала да ме, приме у Кино клуб Панчево. Урадила сам два кратка ама-

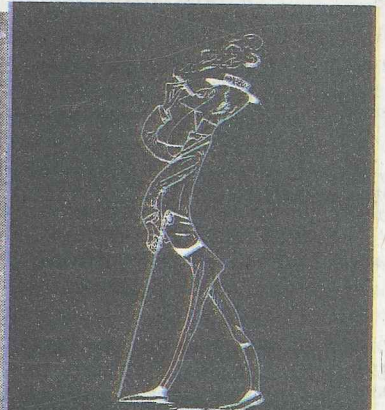
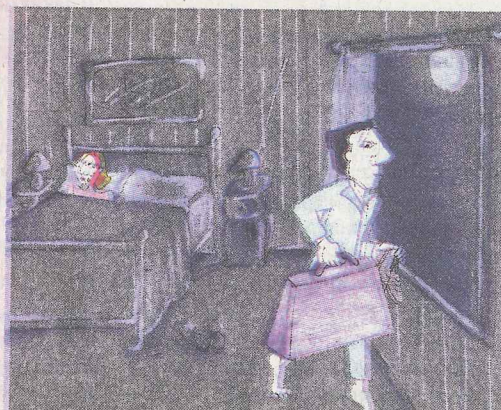
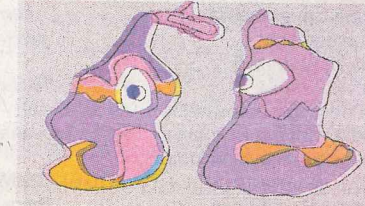
сам радила „на два колосека“, један је био тај документаристички који помињете, други исповедачки, емотивни, у којем сам често тежила крајњој апстракцији, инспирисана америчким узорима, промени форме, преласку из једног облика у други, без посебног значења. Та врста анимације код нас је доста ретка, преовладава нарративни филм, с конкретном причом.

Ваши филмови су учествовали (и награђивани) на многобројним значајним фестивалима, од Београда и Загреба, преко Берлина, Ансија, Билбаоа, Дrame, Еспиња, Варне, Милана, Москве, Санкт Петербурга, Беча, Барселоне, Париза, Визбадена... па до Каира, Лос Анђелеса, Чикага и Керале. Које бисте посебно издвојили?

Сви су ми драги и важни, мада нарочито паметим Берлински фестивал, који је за мене био право откриће. Тамо су била два моја филма, *У алеји великана и великих дојађаја* 1978. и *Три животиња Јежа* 1987, који сам радила заједно са Слободаном Новаковићем, али ја сам присуствовала само овом потоњем. У Западно Берлин сам ушла преко Источног, на црвеном тепиху су ме дочекали домаћини у ливрејама и увели на свечану премијеру. Веома ми је драг и Загребачки фестивал, одувек је то место добрих филмова и озбиљних аутора, као и онај у Ансију, где се може видети целокупна светска продукција кратких и анимираних филмова, и срести најважнији ствараоци у тој области. Али, док се Загреб и даље везује за уметничку, ауторску селек-

Вера Влајић
Фото Бранко Игњатовић

Колаж слика из филмова Vere Влајић

телу потребе да се неком свиђа или прилагођава. Свако тело, поручила нам је Реј с писте, укључујући девијације, било је вредно слава и поштовања.

9. Ајси Мијаке, пролеће 1989.

Ајси Мијаке је такође јапански дизајнер који је посветио радни век односу између текстила и форме тела. Мијаке је увећао динамизам материјала увођењем фалтни које су својим кретањем истицале мистерију покрета и узбуђење прикривеним. Циљ овог недавно преминулог дизајнера је било истраживање флексибилности текстила у формирању и константној промени женске силуете. Његова одећа је вечна, попут крхке скулптуре, јер се не повинује сезонским трендовима на тржишту.

10. Јоџи Јамамото, пролеће 1995.

Последњи набројани у „светом тројству“ јапанског модног дизајна, Јамамото је 1995. године креирао колекцију директно инспирисану јапанском естетиком симона и елегантне слојевитости. Стручњаци сматрају да су његови модели превазишли моду и постали „чиста поезија“. Било је то најлепше што мода може да буде, остварење најлуђих снова.

11. Вивијен Вествуд, 1976.

Поцепане хаљине, агресивни слогани на мајицама и чувене зихернадле где им место није – Вествудова је наглавачке преокренула уштоглене постулате енглеског лепог понашања. „Ја себе нисам доживљавала као дизајнера, већ као медијум који разоткрива трулеж система кроз начин облачења“, говорила је Вествудова. Вествудова представља истинску субверзију модног естаблишмента. Вивијан Вествуд је имала феноменално посећену ретроспективу својих радова лета 2004. у Викторија и Алберт музеју у Лондону.

Најзанимљивији закључци овог и сличних истраживања су да је јапански утицај на западну моду изузетно важан и да се једна модна кућа појављује чак три пута под вођством три веома различита дизајнера – а то је Баленсијага. У Паризу је Гемна за Баленсијагу управо представио нову колекцију за лето 2023. Колекција је по магизину *Voi* била фантастичан постапокалиптичан одговор на страх од надоласећег фашизма и могућег нуклеарног уништења. Свет ће можда пропасти колико сутра, али бар ћемо у пропасти отићи занимљиво одевени.

ца (*Уво, Брковез, Хироманија, У алеји великана и великих дојађаја, Три животиња Јежа, Звездана ноћ, Црни филм, Мали њириц на језеру, Мајрић, Женска сирена романа...*), а овог децембра јој донели и престижно признање Удружења филмских уметника Србије (УФУС) за целокупно стваралаштво и допринос српској кинематографији, које су још добили и Мирослав Јелић, такође аутор анимираних филмова, и редитељи Слободан Шијан и Дарко Бајић. Једина жена у овом „добром друштву“ приметила је, захваљујући се на награди, да је у удружење стигла као једна од најмлађих у овој професији – а сад је једна од најстаријих.

На свечаности сте, приликом уручења признања за животно дело, рекли да „све бежећи од почетка, ето стигосмо до краја“, али тај крај се ипак не назире, јер сте најавили нови пројекат, свој први дугометражни анимиран филм?

Реч је о пројекту који је пре пет година подржан на конкурс Филмског центра Србије и посвећен је историји српске и југословенске карикатуре. Филм *Авантиуре карикајуре* је заправо већ завршен и ускоро ће се наћи пред гледаоцима, надамо се почетком 2023. Обухвата 70 аутора од средине 19. до почетка 21. века, неки су слави и веће афирмисани, неки тек „долазећи“, а причу „отвара“ Димитрије Аврамовић, сликар и писац (1815–1855), први српски политички карикатуриста, оснивач листа *Шаљивац*. Не бих сад да набрајам остале, али желим да истакнем да, кроз ово сатирично, уметничко подсећање на прошлост, можемо не само да пратимо настанак и развој карикатуре на овом поднебљу већ и да запазимо како су неке теме заиста вечне, како се историја понавља. Била сам запање-

терска играна филма, али није ми се то допало. Радије сам сецкала фотографије из часописа, правила колаже и снимала их, претварајући их у „покретне слике“. Онда је Бора Милановић, продуцент у Кино клубу, мене и Стевицу Живкова, који је већ радио свој први цртани филм, одвео у Београд, у „Застава филм“, као право место где смо могли да научимо занат неопходан за професионално бављење анимацијом. Остала сам тамо десет година.

С обзиром на то да је то ипак била наменска (војна) филмска кућа, није било такозване слободне или уметничке анимације, отишла сам у „Дунав филм“, где сам снимала свој анимиран првенац *Уво* (који је 1975. освојио дебитантску награду на Југословенском фестивалу документарног и краткометражног филма) и ту остала наредне две деценије. Био је то фантастичан период за краткометражне и анимирани филмове. Са Ранком Мунитићем и Растком Ђирићем сам 1988. покренула *Авалин ајсеље анимираног филма* при „Авала Филму“, а од 1989. до 2003. радила на РТС-у (Телевизија Београд) као уредник програмског блока. Ту сам имала могућност да међу првима користим савремену опрему за компјутерску анимацију, и снимим серију од 13 епизода *Пола века анимације у Србији*.

Та серија, као и неки други кратки анимиран филмови које сте снимили, па и поменути дугометражни, документарног су карактера, рецимо, баве се ствараоцима попут Ван Гога, Магритта, Зуке Цумхура, Александра Дерока... али је било „искорака“ и у неке сасвим другачије воде?

Свакако да је било. На пример *Црни филм, Негдења њанџомима, Хироманија*, где није толико битна прича, колико сама анимација. Увек

цију, Анси је постао велики бизнис, превладава комерцијални аспект који све више потискује уметничку анимацију.

А какав је данас положај краткометражног у односу на дугометражни филм?

Лош. На један кратак ауторски документарни, играни или анимиран филм долази 35 дугометражних. Последњих година су, рецимо, веома популарни целовечерњи „документарци“, има их на свим важним фестивалима, и што је једнако значајно, имају одличну пролазност и на телевизији. Кратки филмови једино преко малих екрана могу да допру до (нај)шире публике, зато се залажем да и наша национална телевизија отвори један канал специјализован за ову врсту филмова. То сам предлагала и преко професионалних удружења.

Неко време сте били председница УФУС-а, па уметничка директорка Београдског фестивала документарног и краткометражног филма (наследника истоименог Југословенског фестивала) који је 2004. добио међународни карактер, били сте чланица жирија разних домаћих и страних филмских фестивала, дакле имали сте могућности да делујете и на тај начин?

Долала бих и да сам активно у чланству Међународне асоцијације филмских аниматора АСИФА (огранак Србија), Академије за филмску науку и уметност АФУН Србија и Европске филмске академије ЕФА. Анимација је усамљенички посао, и повремени заиста имамо потребу да се укључимо у неке шире професионалне активности, преко еснафских удружења, да се боримо за бољи положај наших дела и самих стваралаца. Наравно, и да се дружимо.